

Інна Гриценюк

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України (м. Київ)

АНДРАГОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Андрогогіка реалізує найдавнішу формулу навчання: *non scholae, sed vitae discimus* - вчимося не для школи, а для життя. Згідно з принципами андрагогіки, дорослій людині (яка навчається) належить провідна роль в процесі навчання. Сформувавшись як особистість, вона ставить перед собою конкретні цілі навчання і прагне до самостійності, самореалізації, самоврядування.

У широкому сенсі андрагогіку слід розуміти як науку особистісної самореалізації фахівця протягом всього його професійного життя. Як відомо, частина фахівців реалізується в молодому віці, але багато розкриваються поступово, накопичуючи знання, досвід, уміння і навички протягом усього свого життя. Андрогогіка сприяє такому розкриттю особистості, допомагає знайти своє місце в житті, реалізувати свої приховані здібності.

Коли ж ідеться про андрагогіку, то розглядаються особливості особистісного і професійного онтогенезу в період зрілості. Актуальність цього питання пояснюється з одного боку, тим, що індивідуальні характеристики людини (установки, потреби, інтереси, рівень домагань, особливості інтелекту і т.п.) значно впливають на вибір професії і хід професійної адаптації. Вони можуть як сприяти формуванню професійної майстерності і творчому підході до трудової діяльності, так і заважати професійному становленню (наприклад, у випадку відсутності загальних професійних здібностей – активності, саморегуляції, стійкості перешкодам та ін.), що призводить до більш швидкого професійного старіння і деформації (негативні соціально-психологічні і психічні зміни в процесі виконання професійної діяльності) [1, с. 36].

Замість лекційних занять, андрагогіка передбачає переважно практичні заняття, часто експериментального характеру, дискусії, ділові ігри, кейси,

вирішення конкретних виробничих завдань і проблем. Крім того, змінюється підхід до отримання теоретичних знань. На перше місце виходять предмети, що містять інтегрований матеріал за декількома суміжними галузями знань, наприклад управління проектами, проектна діяльність.

Сучасне поле досліджень в галузі андрагогіки включає в себе:

- вивчення освітніх потреб різних категорій і груп населення з врахуванням віку, статі, соціального статусу та рівня професійної підготовки, стану здоров'я;
- вивчення та моделювання напрямів, форм і функцій освітньої діяльності дорослої людини на рівні базової і додаткової професійної освіти, самоосвіти, освітнього дозвілля, просвітницької діяльності, духовного розвитку;
- розробку змістовно-цільового, технологічного, кадрового забезпечення системи освіти дорослих.

Андрагогічні основи професійного розвитку фахівця закладаються в момент переходу особистості з системи шкільного навчання на наступний етап безперервної освіти. Для одних учнів це навчання в вузі, для інших в коледжі або професійно-технічному училищі. Професійне становлення особистості відбувається на рівні початкової, середньої, вищої освіти, в ході підвищення кваліфікації, перенавчання (перепідготовки за новою спеціальністю, професією), самоосвіти.

Професійне становлення охоплює тривалий період життя особистості (35-40 років). Протягом цього часу змінюються життєві і професійні плани, відбувається зміна соціальної ситуації, перебудова структури особистості. Тому виникає необхідність у розподілі цього процесу періоду на етапи, стадії.

Саме в період базового професійного навчання має здійснитися перехід від «дитячої» педагогічної моделі навчання до андрагогічної (дорослої). Тільки в цьому випадку фахівець зможе знайти справді суб'єктну позицію в своєму професійному розвитку.

Професійне навчання на практиці здійснюється на різних рівнях проникнення в глибини освоєння тієї чи іншої професії. Це може бути:

- формування конкретних умінь і навичок, що дозволяють виконувати локальні операції і дії, вирішуючи тим самим окремі практичні завдання;
- освоєння методик організації діяльності, технологій здійснення тих чи інших процесів;
- накопичення (оновлення) теоретичних відомостей, що здійснюється фрагментарно або системно;
- формування професійно-особистісних установок, цінностей.

Як зазначає І. А. Колеснікова, наука андрагогіка дозволяє обґрунтовано формулювати і реалізовувати освітні цілі фахівців. Розробляючи теоретичні та методологічні основи трудової діяльності, що допомагає здобувати загальні і професійні знання, освоювати досягнення культури, формувати моральні орієнтири, андрагогіка розглядає освіту в контексті життєвого шляху фахівця. Вона розкриває принципи, методи і засоби, за допомогою яких в житті дорослих забезпечується розвиваюча, соціалізуюча і адаптуюча роль професійної освіти. За рахунок синтезу інформації про дорослості як якості, який визначає структуру і зміст освітніх потреб, андрагогічні знання дозволяють формувати рівень науково-методичної оснащеності, більш узагальнений в порівнянні з дидактикою вищої школи, педагогікою професійного навчання та підвищення кваліфікації. Андрагогічна підготовка робить реальним рішення проблеми професійної освіти протягом життя.

Література

1. Зязюн І.А. Андрагогіка: особистісний і професійний онтогенез / І.А. Зязюн // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб. наук. пр. / За ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО та О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. – Харків: НТУ «ХПІ», 2004. – Вип. 3 (7). – С. 36-45.